

GÄRDSMYGEN

Program Naturskyddsföreningen
i Botkyrka - Salem

Vår &
sommar **2023**

Naturskyddsföreningen
Botkyrka-Salem

c/o Harald W Thorburn
Strandvägen 12, 147 63 Uttran
E-post: styrelsen@gaerdsmygen.se,
kontakt@gaerdsmygen.se
www.gaerdsmygen.se
Plusgiro: 83 35 66-3
Kretsnummer 114 i SNF
Org.nr 80 2401-5441

Styrelse

Ordförande och vice ordförande *vakanta*
Uppdraget att vara ordförande alternerar
månadsvis mellan styrelseledamöterna

Sekreterare Harald W Thorburn
070 565 24 64, harald.w.thorburn@telia.com

Kassör Birgit Hagsten 070 471 77 40

Ordinarie ledamöter

Hasse Andersson 070 657 35 39
hasse.tullinge@gmail.com

Moa Asplund 070 038 01 73
moa.asplund@hotmail.com

Bo Ljungberg 070 889 98 92
bo.ljungberg@yahoo.se

Helene Sjölund 076 633 52 37
helenes_mejl@hotmail.com

Suppleanter

Sven Persson 073 726 87 28
juvenalis.petri@gmail.com

Jan "Poppe" Govella 070 788 42 83
jan.govella@gmail.com

Arne Söderbom 070 918 78 67
karin.soderbom.borjesson@gmail.com

Susanne Govella 076 580 06 77
susanne.go@gmail.com

Kontaktpersoner

Fjärilar, fåglar och fladdermöss
Hasse Andersson, Bo Ljungberg

Skogsfrågor
Birgit Hagsten, Bo Ljungberg,
Per Wallsten, p.wallsten2@gmail.com

Hörningsnäsängen
Kurt Hermelin 073 038 80 48
kurthermelin@gmail.com

Vattenfrågor
Jan Govella, Susanne Govella, Bo Ljungberg

Webbplatsen gaerdsmygen.se
Rolf Ekberg 076 854 06 11,
rolf_ekberg@yahoo.se

Redaktionsruta

Redaktion: Hasse Andersson och Sven Persson

Grafisk form: Jonatan Borling

Omslagsbild: Pestskråp. Foto: Hasse Andersson
Gärdsmygen i programmet är tecknad av Björn Bengtsson

Studie
främjandet

Kretsens arrangemang sker i
samarbete med Studieförbundet

Mandarinand i Albysjön

I vintras upptäcktes en mandarinand i Albysjön vid Botkyrka båtklubb. Den har hållit till här hela januari. Den verkar trivas bland gräsänder och enstaka sothönan intill bryggorna. Redan våren 2021 sågs en hane här, men inga observationer finns från 2022. Vi får ha koll på om den vill etablera sig här vid Albysjön framöver.

På grund av sitt utseende har mandarinänder varit en populär art att ha i parker i Europa. Genom åren har ett stort antal rymt från dessa parker och skapat frihäckande populationer i stora delar av Europa. Numera finns även enstaka häckande mandarinänder i Sverige.

Hasse Andersson
Text & foto

Mandarinänder finns naturligt i östligaste Asien, med häckningsområden i Kina, Ryssland, Japan och norra Koreahalvön. Den övervintrar i sydöstra Kina och södra Japan.

Bertil Dahlby

1931 – 2022

Vår käre hedersmedlem Bertil Dahlby har gått bort. Han blev 91 år och har lämnat oss i ett tomrum och med många fina minnen. Bertil var med och bildade vår krets av Naturskyddsföreningen år 1975. Han var utbildad lärare i biologi, kemi och fysik och tjänstgjorde i Falkbergsskolan, senare i Björkhagaskolan. Vi elever hade stor respekt för Bertil som en kunnig lärare och en inspirerande naturpedagog. Från minsta organism till elev hade han ett ömsint visat intresse.

Han höll fågel- och naturexkursioner med klasser tidigt om våren. Vi är många som har Bertil att tacka för livslångt intresse för fåglar, ekologi, natur och miljö. Han gladdes mycket när han råkade på sina gamla elever i bygden och mindes deras namn och rackartyg.

När ett antal medlemmar i Naturskyddsföreningen utförde naturinventeringar under ett antal år i samarbete med miljöförvaltningen var Bertil kommunbiolog. Han var Sveriges första anställda kommunbiolog. Efter kommunindelningen 1983 fortsatte han som sådan i Botkyrka. Han hade sina rötter i scoutrörelsen, var flitig och duktig naturfotograf och ställde frikostigt upp med fina bildvisningar och var en ofta anlita exkursionsledare.

Ett av hans bildprojekt var när han under ett år följde och dokumenterade mjölkbonden Roberts bestyr på gården i Brink. Bertil höll i ett återkommande naturprogram "Naturrutan" i lokala TV NU, där han följde årstiderna i naturen.

Tack vare Bertil kan vi i Naturskyddsföreningen glädjas åt den kunskap han spridit om vår natur. Vi minns Bertil med värme.

Jan "Poppe" Govella
/styrelsen

Foto: Berit Karlsson.

Onsdag 29 mars

Kallelse till årsmöte 2023

Tid: kl. 19.00. Mötet beräknas ta en timme med stadgeenliga punkter. Därefter fika och sedan avslutar vi med att visa en naturfilm på 30 minuter: *Fjällfåglar* av Ingemar Lind.

Vi vill helst att ni **anmäler** er till årsmötet några dagar i förväg. Skicka e-post, sms eller ring till sekreteraren, se sid. 2.

Plats: Harbrostugan, Skyttbrinksvägen 2. P-skiva! Hållplats Skyttbrink för buss 713 från Tumba eller från Tullinge.

Välkomna!

Grönområde vid Hallunda gård, lämplig plats för 350 bostäder? Foto: Sven Persson.

Googla på Välkommen till Gärdsmysen

Glöm inte att då och då titta på vår webbplats gaerdsmygen.se eftersom det kan tillkomma aktiviteter som inte finns med här. Dessutom kan det bli ändringar i programmet av någon anledning.

Lördagarna 15 och 22 april

Fagning vid Hörningsnäsängen

Våren hälsar vi välkommen genom att bl.a. vårstäda på Hörningsnäsängen. Vi räfsar bort höstens vissna löv och kvistar, medan de första blåsipporna visar sig. Många andra örter gynnas också av denna årliga omsorg.

Ängen är en del av ett kommunalt naturreservat. Googla på Hörningsnäs naturreservat och läs om det på Wikipedia eller på länsstyrelsens webbplats!

Hitta hit: Tag buss 727 från Tumba mot Skanssundet till hållplatsen Hörningsnäs. Gå 900 m mot Grönslett. Med bil kör man från Tumba via Vårsta och Grödinge kyrka mot Skanssundet. Sväng in till höger vid skylt med pil mot Grönslett.

Start: kl. 9.00, men kom gärna senare om det passar bättre. Vi håller på cirka fyra timmar.

Kontaktperson: Kurt Hermelin, tel. 073 038 80 48. Kurt tar med räfsor. Vi bjuder på en matig macka men tag med varm dryck.

Foto: Bo Ljungberg.

April-maj

Fågelpromenader vid Tullingemaden

Under våren ordnar vi några promenader vid Tullingemaden, våtmarken i Tullingesjöns södra del. Vi spanar in fågellivet från bra gångvägar. Alla är välkomna och inga förkunskaper behövs. Ta gärna med kikare. Vid regn kommer promenaderna att ställas in.

Tisdag 25 april kl. 8.00 – ca 9.30
Torsdag 27 april kl. 18.00 – ca 19.30
Tisdag 2 maj kl. 8.00 – ca 9.30
Torsdag 4 maj kl. 18.00 – ca 19.30

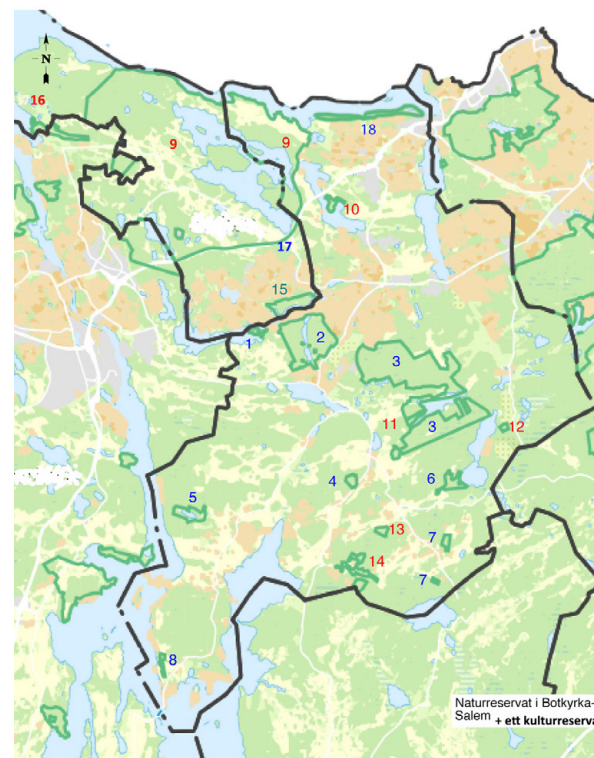
Samling: Parkeringen vid Tullinge strand–Sunnanvägen
Kontakt: Hasse Andersson, tel. 070 657 35 39
Bo Ljungberg, tel. 070 889 98 92
Per Wallsten, tel. 070 249 81 92

Sädesärla. Foto: Hasse Andersson.

Natur- och kulturresevat i Botkyrka och Salem

Information om alla reservaten, vad som finns att se, vad du kan göra och hur du hittar dit, finns på Länsstyrelsens webbsida. Googla på Länsstyrelsen Stockholm och reservatsnamnet.

Naturreservat: 1. Ensta ö 2. Vinterskogen 3. Lida 4. Åvinge 5. Stora Träsket 6. Svartkälls-skogen 7. Östra Bröta 8. Hörningsnäs 9. Bornsjön 10. Ekholmen 11. Norrga 12. Pålamalm 13. Stora Uringe 14. Brinkbäcken 15. Garnudden 16. Korpberget 18. **Mälarskogen (nytt reservat 2022)**

Kulturresevat: 17. Nedre Söderby

(Statliga reservat är inrättade av Länsstyrelsen och har röda siffror. Övriga är inrättade av kommunerna.) Karta: Botkyrka kommuns publika karta

Lördag 6 maj

Nedre Söderby kulturresevat

Välkommen till en vandring i ett kulturresevat där vi kommer att titta på olika blommande hagmarksväxter, bl.a. den fridlysta backsippan som växer här. Vidare kommer vi med största sannolikhet få se och höra olika fågelarter som nyss anlänt efter sin övervintring i sydligare trakter. Naturligtvis kommer vi även att titta på de olika kulturlämningarna i resevatet.

Hitta hit: Nedre Söderby ligger intill Söderby gårds väg där den ansluter till gamla Södertäljevägen (Bergaholmsvägen), sydost om Bornsjön i Salems kommun.

Start: Vi ses kl. 9.00 på parkeringsplatsen vid torpet Nedre Söderby (där Botkyrka-Salem hemslöjdsförening för övrigt driver ett café).

Kontaktperson: Bo Ljungberg. Skicka gärna en föränmälan med e-post till bo.ljungberg@yahoo.se eller med SMS till 070 889 98 92.

Backsippa i kulturresevatet Nedre Söderby. Foto: Bo Ljungberg.

Lördag 27 maj

24-timmars fågelinventering

För 15:e året genomför vi vår dygnsinventering av fågellivet vid Dalkarlsäng, nordväst om Bornsjön. Vi bemannar fågeltornet under hela dygnet. De senaste årens inventeringar finns på vår webbplats www.gaerdsmygen.se.

Mer information genom Hasse Andersson, hasse.tullinge@gmail.com, tel. 070 657 35 39

Två sångsvanar tar till vingarna. Foto: Hasse Andersson.

*Smultronvisslare och brunfläckig pärlmorfjäril kan vi få se idag.
Foto: Hasse Andersson.*

Lördag 17 juni

Fjärilsstigen vid Pålamalm

Vi hoppas på fint fjärilsväder, d.v.s. soligt och varmt, när vi i långsamt tempo promenerar längs Fjärilsstigen vid Pålamalm. Det kan bli en vandring på ca 4–5 km. Vi har chans att se en del blåvingar, gräsfjärilar, pärlmorfjärilar och några till om vädret är gynnsamt. Hasse Andersson är dagens exkursionsledare.

Föranmälan: Hasse Andersson, hasse.tullinge@gmail.com
tel. 070 657 35 39, senast tisdag 13 juni.

Tid och samling: Meddelas i samband med anmälan. Exkursionen kan flyttas om väderprognosen förutser regn.

Övrigt: Medtag gärna fika.

Lördagarna 5 och 12 augusti

Slåtter vid Hörningsnäs

Hörningsnäsängen slåttas så sent på sommaren att örterna ska ha hunnit fröa av sig.

Tid: kl. 9.00. Anslut gärna senare om det passar bättre. Vi slår och räfsar ca fyra timmar.

Vi håller med redskap. Tag med dryck! Föreningen bjuder på en matig macka.

Vägvisning: Se **Fagning** på sidan 7!

Kontakt: Kurt Hermelin, tel. 073 038 80 48, e-post kurthermelin@gmail.com

Slåtter. Foto: Jan-Peter Falk.

Pestskråp – en växt som tar plats

Pestskråpen (*Petasites hybridus*) är en växt som många har sett i våra trakter, ofta nära vägar, bäckar och stränder. De originella blommorna, som visar sig tidigt på våren och de stora bladen som breder ut sig under sommaren, väcker ofta nyfikenhet.

Den är släkt med hästhovsörten (*Tussilago farfara*), som också blommar tidigt innan bladen har utvecklats.

Pestskråp har under årens lopp även haft namnen pestilensrot, pestrot och pestillrot. Arten odlades redan under 1300-talet i munkklostrens trädgårdar. Detta var pestens århundrade i Europa och man trodde att pestskråpens il-laluktande rotstam var verksam mot böldpesten, vilket tyvärr inte stämde.

Pestskråpsblomma.

Bladen utvecklas under sommaren och blir marktäckande.

Linné skrev 1755: "Växer i Skåne nära Lund. Det svenska namnet är pestilensrot. Blommorna framkommer före bladen liksom hos Farfara [= hästhov] och många andra vårblommor. Bland våra inhemska växter har denna de största bladen; höns och andra smärre djur döljer sig under dem vid regnväder."

I södra delarna av Sverige har pestskråp odlats som prydnadsväxt vid större herrgårdar, främst för växtens meterstora, rabarberlika blad. Den har även odlats vid gårdar med svinuppfödning. Då användes den som vinterfoder till svinen. Under århundradens lopp har pestskråpen spridit sig norrut. Spridningen sker främst med människans hjälp, då bitar av jordstammen följer med jord som transporteras till nya platser. Pestskråpen växer nu upp till Dalarna och Hälsingland.

I våra trakter kan man se pestskråpen i stora mängder bland annat längs järnvägen vid Tullinge, vid Sturehov och längs Tullinge strand.

Hasse Andersson
Text och foto

Naturskyddsforeningen
Botkyrka-Salem

c/o Hasse Andersson
Aftonvägen 7
146 31 Tullinge

